

MENTOR

AKADEMİK SANAT VE TASARIM DERGİSİ
ACADEMIC ART & DESIGN JOURNAL
e-ISSN: 3062 – 3022, <https://mentorakademik.com>
Mentor, Cilt:1, Sayı:3, 181-196, 2025
DOI: 10.64293/mentor.v1i3.32

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

RESİM SANATI VE MİMARLIK İLİŞKİSİ: TARİHSEL BİR İNCELEME

Gülşah KÖK¹

Öz

Bu çalışma, resim sanatı ile mimarlık arasındaki tarihsel etkileşimi ve bu iki disiplinin birbirini nasıl tamamladığını incelemektedir. Resim ve mimarlık, yalnızca kültürel mirasın birer parçası değil, aynı zamanda onun korunmasında, belgelenmesinde ve aktarılmasında etkin rol oynayan disiplinlerdir. Resim sanatı, tarihsel dönemlerin mimari dokusunu, toplumsal yaşam biçimlerini ve estetik anlayışlarını görsel olarak kayıt altına alarak geçmişin kültürel izlerini geleceğe taşımıştır. Mimarlık ise tarihsel yapıların korunması, restorasyonu ve yeniden işlevlendirilmesi yoluyla kültürel mirasın sürdürülebilirliğini sağlamıştır. Bu açıdan her iki sanat dalı da estetik değerlerin güçlendirilmesine ve kültürel sürekliliğin korunmasına katkıda bulunmuştur. Çalışmada, Rönesans döneminden başlayarak Barok, Art Nouveau, Kübizm, Sürrealizm, Pop Art ve Postmodernizm gibi sanatsal akımların mimarlıkla olan ilişkisi karşılaştırmalı bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Rönesans döneminde resim ve mimari, kilise yapılarında bütünleşmiş; Barok dönemde ise ışık, gölge ve dramatik anlatımlar her iki sanatta da belirgin biçimde öne çıkmıştır. Art Nouveau akımı, bitkisel motifleriyle hem resim hem de mimariyi etkilemiş; Kübizm ise geometrik formlarıyla mimariyi dönüştürmüştür. Sürrealizm bilinçaltı öğelerini yapısal tasarıma yansıtarak farklı bir mekân anlayışı geliştirmiş, Pop Art ise renk kullanımı ve popüler kültür öğeleriyle sanat ve mimarlıkta yeni bir ifade dili oluşturmuştur. Postmodern dönemde ise bu ilişki daha özgür, deneysel ve çok katmanlı bir boyut kazanmıştır. Araştırma, literatür taramasına dayalı betimsel bir yöntem kullanılarak yürütülmüştür. Elde edilen bulgular, sanat ve mimarlığın tarihsel süreçte birbirini estetik, işlevsel ve kültürel açıdan derinden etkilediğini göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Resim ve mimarlık, Estetik ve sanat, Sanat tarihi, Sanatsal akımlar ve mimari ilişkiler, Disiplinler arası etkileşim.

THE RELATIONSHIP BETWEEN PAINTING AND ARCHITECTURE: A HISTORICAL STUDY

Abstract

This study examines the historical interaction between painting and architecture and how these two disciplines complement each other. Painting and architecture are not only parts of cultural heritage but also disciplines that play an active role in its preservation, documentation, and transmission. Painting has visually recorded the architectural texture, social life, and aesthetic understanding of historical periods, thereby carrying the cultural traces of the past into the future. Architecture, on the other hand, has ensured the sustainability of cultural heritage through the preservation, restoration, and adaptive reuse of historical structures. In this respect, both art forms have contributed to the strengthening of aesthetic values and the preservation of cultural continuity. The study comparatively analyzes the relationship between painting and architecture from the Renaissance to the Baroque, Art Nouveau, Cubism, Surrealism, Pop Art, and Postmodernism movements. During the Renaissance, painting and architecture were integrated within church structures; in the Baroque period, the use of light, shadow, and dramatic expression became prominent in both arts. The Art Nouveau movement influenced both painting and architecture through its organic motifs, while Cubism transformed architecture with its geometric forms. Surrealism reflected elements of the subconscious into spatial design, developing a new understanding of space, and Pop Art introduced a new expressive language in both art and architecture through the use of color and popular culture elements. In the Postmodern period, this relationship became freer, more experimental, and multilayered. The research was conducted using a descriptive method based on literature review. The findings indicate that throughout history, art and architecture have profoundly influenced each other aesthetically, functionally, and culturally.

Keywords: Painting and architecture, Aesthetics and art, Art history, Artistic movements and architectural relations, Interdisciplinary interaction.

¹ Görsel Sanatlar Öğretmeni, Milli Eğitim Bakanlığı, gulsahkok58@gmail.com, ORCID: 0009-0003-8788-6667.

Giriş

Yüzyıllar boyunca resim sanatı farklı disiplinlerle ilişkili olmuştur. Resim sanatı ve mimari arasında, tarih boyunca hem estetik hem de işlevsel bağlamda derin bir ilişki vardır. Mağara resimlerinden kilise, müze ve galeri duvarlarında sergilenen eserlere kadar uzanan görsel sanatlar, varlıklarını büyük ölçüde mimari yapılarla ilişkilendirerek sürdürmüştür (Burak vd., 2018:312). Bu iki sanat dalı, birbirini tamamlayan unsurlar sunarak görsel ifadenin güçlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Sanat tarihi boyunca resim, heykel ve mimari disiplinleri arasındaki etkileşim, biçim, hacim ve uzam kavramları etrafında şekillenmiştir. Ülger'in (2024) belirttiği gibi, özellikle Gotik, Rönesans ve Barok dönemlerinde bu üç sanat dalı arasındaki ilişki, mekânın duygusal ve estetik bütünlüğü üzerinden gelişmiştir. Rönesans döneminde perspektifin bulunmasıyla resim sanatı, mimariden aldığı oran, simetri ve denge ilkelerini kendi yüzeyine taşımış; böylece iki disiplin estetik anlamda ortak bir zemin yakalamıştır. 20. yüzyıla gelindiğinde yaşanan gelişmeler çağdaş sanatı ortaya çıkartmıştır. Bu dönemde ortaya çıkan çağdaş eserler, genellikle güçlü kavramlar üzerine inşa edilmiş, büyük ölçekli ve etkileyici heykelsi formları andırmaktadır (Aksu vd., 2019:184). Kayaalp ve Kavukcu'nun (2024) çalışmasında da vurgulandığı üzere, modern sanatla birlikte resim, tasarım ve mimari arasındaki sınırlar belirginliğini yitirmiş; malzeme, mekân ve formun sanatın anlatım diline dâhil olmasıyla disiplinler arası bütünleşme daha görünür hale gelmiştir.

Sanat ve mimarlık ilişkisinde değerlendirilebilecek ilk benzerlik, her ikisinin de estetik bir olgu olmasıdır (Al Şensoy, 2018:78). Resim sanatı ve mimarlık hem estetik hem de duygusal bağlamda birbiriyle yakından ilişkilidir. Her ikisi de insanın yaşadığı çevreyi güzelleştirmek, anlam katmak ve bir iz bırakmak amacıyla çalışır. Aralarındaki bu ilişki, tarihsel süreçte gözlenirken modern dünyada da devam etmektedir. Bu bağlamda estetik kaygı mimaride çok amaçlı bir işleve bürünmüştür.

Bu çalışmanın amacı, resim sanatı ile mimarlık arasındaki tarihsel ve estetik etkileşimi dönemler üzerinden incelemektir. Bu doğrultuda Rönesans, Barok, Art Nouveau, Kübizm, Sürrealizm, Pop Art ve Postmodernizm gibi sanatsal akımlar ayrı başlıklar altında değerlendirilmiş; her dönemde resim ve mimarlığın ortak estetik ilkeler, biçimsel benzerlikler ve kavramsal yönelimler açısından nasıl bir ilişki kurduğu karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

1. Yöntem

Bu araştırma, resim sanatı ile mimarlık arasındaki tarihsel, estetik ve kavramsal etkileşimi ortaya koymayı amaçlayan betimsel nitelikte bir çalışmadır. Çalışma, sanat tarihi boyunca bu iki disiplinin ortak yönlerini karşılaştırmalı olarak incelemekte ve belirli dönemlerdeki sanatsal etkileşimleri analiz etmektedir.

Veri toplama süreci literatür taraması yöntemiyle yürütülmüştür. Sanat tarihi, mimarlık tarihi, estetik kuramlar ve sanat akımlarıyla ilgili yerli ve yabancı akademik kaynaklar, yüksek lisans tezleri, makaleler ve çevrim içi müze arşivleri incelenmiştir. Görseller ise güvenilir dijital kaynaklardan seçilmiştir.

Elde edilen veriler, nitel içerik analizi yaklaşımıyla değerlendirilmiştir. Bu analiz türü, benzer özellikler taşıyan verilerin belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde sınıflandırılması, düzenlenmesi ve anlamlı bir bütünlük içinde yorumlanması esasına dayanır (Yıldırım vd., 2011).

Bu bağlamda, Rönesans'tan Postmodern döneme kadar uzanan sanatsal akımlar; biçim, renk, kompozisyon, mekân düzeni ve estetik anlayış gibi temalar üzerinden karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bulgular, tarihsel süreçte resim sanatı ve mimarlık arasındaki etkileşimin estetik, işlevsel ve kültürel yönlerini ortaya koyacak biçimde yorumlanmıştır.

2. Resim ve Mimari

Resim ve mimari arasındaki etkileşim, insanlık tarihi boyunca varlığını sürdürmüştür; biçim, anlam ve işlev açısından birbirini tamamlayan iki temel sanat alanı olarak gelişmiştir. Ancak bu ilişkinin yönü ve niteliği, özellikle 20. yüzyıldan itibaren farklı bir boyut kazanmıştır. Modern sanatın bir “başkaldırı” hareketi olarak ortaya çıkmasıyla birlikte, sanatçılar ve mimarlar geleneksel estetik ölçütleri sorgulamaya başlamış; bu süreçte resim ve mimarlık, birbirini karşılıklı olarak etkileyen iki yaratıcı disiplin hâline gelmiştir. Manifestolarda, mimarlığın resim sanatıyla olan yakın ilişkisi kadar, ondan ayrılan yönlerine de dikkat çekilmiş; böylece sanat ve mimari, özgün ifade biçimlerini koruyarak ortak bir estetik zeminde buluşmuştur (Sayar vd., 2023:259).

Her iki disiplin de insan deneyimini zenginleştirmek, mekânı anlamlandırmak ve estetik bir bütünlük oluşturmak için benzer ilkelere beslenir. Biçim ve kompozisyon dengesi, malzeme ve teknik kullanımı, ışık ve renk ilişkisi, duygusal etki yaratma, dönemsel üsluba uyum, yaratıcılık ve yenilik arayışı gibi unsurlar, resim ve mimarinin ortak estetik paydalarını oluşturur. Bu bağlamda resim, mimari mekânların duygusal ve sembolik boyutunu güçlendirirken; mimari de resim sanatına mekânsal düzen, hacim ve oran kavramları üzerinden katkı sağlar. Böylece iki sanat dalı hem bireysel yaratıcılığı hem de toplumsal kültürel kimliği yansıtan bir bütünlüğün parçaları olarak kültürel mirasın korunmasında ve estetik değerlerin sürdürülebilirliğinde önemli roller üstlenmektedir.

2.1. Rönesans Döneminde Resim ve Mimari

Rönesans döneminde sanat ve mimari, beşerî ve mekanik sanatlar olarak ayrımlaştırılmıştır. Beşerî sanatlar, entelektüel bir faaliyet olarak kabul edilmiş, zihinsel çalışma ve zekâ ürünü olmaları nedeniyle mekanik sanatların üzerinde konumlandırılmıştır. Ressamlar, heykeltıraşlar ve mimarlar ise, hiyerarşik düzende beşerî sanatların altında yer alan ve fiziksel çaba ile el emeğine dayalı mekanik sanatları icra

edenler arasında değerlendirilmiştir. Mekanik sanatlar, bu bağlamda zekâdan ziyade becerinin ürünü olarak görülmüştür (Öndin, 2021:445). Mimari, görkemli oluşuyla izleyiciyi etkileme amacını taşıdığı için, resim sanatına kıyasla daha üstün bir konumda değerlendirilirdi. Ancak, bu dönemde resim sanatı ile mimari arasındaki ilişki, özellikle kilise baskısının etkisiyle, kilise mimarisi ve resim sanatının bir arada ilerlemesi şeklinde gelişmiştir.

Şapeller ve kiliseler, mimari açıdan oldukça görkemli yapılar olarak inşa edilmiş; iç tasarımlarının da aynı ölçüde gösterişli ve anlaşılır olması amacıyla birçok ortak çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaların en önemli örneklerinden biri Sistine Şapeli'dir (Görsel 1 ve 2).

Görsel 1. ve 2. *Sistine şapeli dışardan ve içerden görüntüsü*

Kaynak: <https://www.museivaticani.va/content/museivaticani/it/collezioni/musei/cappella-sistina/storia-cappella-sistina.html>, Erişim tarihi: 03.11.2024.

Sistine Şapeli'nin mimarı Giovannino de Dolci'dir ve yapı, Papa IV. Sixtus'un emriyle 1473-1481 yılları arasında inşa edilmiştir. Şapel, Vatikan'daki en önemli dini yapılardan biri olup adını da Papa IV. Sixtus'tan almaktadır. Mimar Giovannino de Dolci, yapının mimari düzenini oluşturmuş; iç mekân süslemeleri ise dönemin önemli sanatçıların katkılarıyla tamamlanmıştır. Şapelin asıl ünü, 1508–1512 yılları arasında Michelangelo tarafından yapılan tavan fresklerinden gelmektedir. Bu freskler arasında en tanınanı “Adem’in Yaratılışı” sahnesidir. Ayrıca Sandro Botticelli, Pietro Perugino ve Domenico Ghirlandaio gibi sanatçılar da şapelin duvar süslemelerine önemli katkılarda bulunmuştur (Musei Vaticani, 2024; Gombrich, 2007).

Rönesans döneminde resim ve mimari, insan merkezli bir estetik anlayış etrafında bütünleşmiştir. Perspektif, oran ve simetri ilkeleri her iki sanat dalında da görsel düzenin temelini oluşturmuştur. Mimari yapı, resim sanatının mekân anlayışını biçimlendirirken; resim, mimarinin iç mekân algısına derinlik kazandırmıştır. Bu dönemde iki disiplin hem biçimsel hem düşünsel olarak ortak bir estetik dil geliştirmiştir.

2.2. Barok Dönemde Resim ve Mimari

Barok dönemi, 17. yüzyılda Avrupa’da (özellikle İtalya ve Fransa) etkili olan bir sanat akımıdır. Bu dönemde hem mimari hem de resim sanatı, etkileyici ışık ve gölge oyunları, hareketli kompozisyonlarla ve gösterişli dekorasyonlarla nitelik kazanmıştır. Caravaggio'nun resimlerinde kullandığı ışık oyunları, barok mimarisinin enerjik formlarını destekleyici bir rol oynamıştır. Bu dönemdeki kilise yapıları, resimsel öğelerle süslenerek izleyicinin duygusal deneyimini arttırmıştır.

Kilise resim sanatını dini konuları betimleyerek kiliselerde duvarlarında ve tavanlarında görmek istemiş ve ortaya büyük eserler çıkmıştır (Güzel 2019: 16). Barok mimari ve resim ilişkisinin en gösterişli örneği Caravaggio’nun aziz matta ve meleği bir üçleme ile karşımıza çıkar. Aziz Mattaya Çağrı, (solda) Aziz Matta ve Melek, (ortada) Aziz Matta’nın Şehit Edilişi (sağda) ile Cortorelli Şapeli’nde (görsel 3.) görmekteyiz.

Görsel 3. Contarelli Şapeli'nin Cepheden Görünümü

Kaynak: <https://www.museivaticani.va/content/museivaticani/it/collezioni/musei/cappella-sistina/storia-cappella-sistina.html>, Erişim tarihi: 03.11.2024.

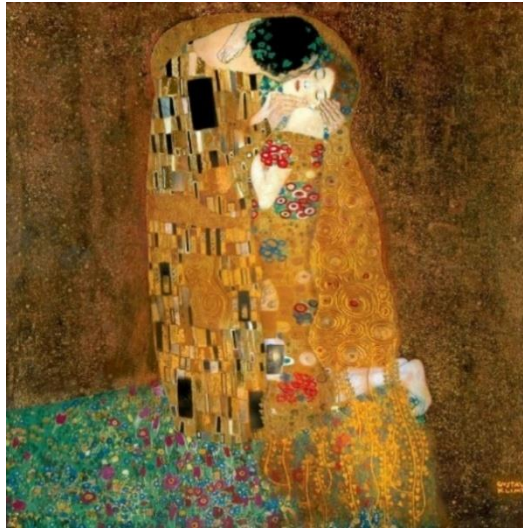
Işığın geliş açılarına baktığımızda resimlerin yerleşimi ve mimari öğelerin düzeni (pencere açıklığı) nispeten bağlantılı ve resimlerin üzerine düşen ışığın gerçekçiliği oldukça dikkat çekicidir.

Barok dönemi, duygusal yoğunluk ve hareketin ön plana çıktığı bir dönemdir. Resimlerdeki ışık–gölge kontrastı, mimarideki kıvrımlı formlar ve dramatik hacim düzenlemeleriyle bütünleşmiştir. Her iki disiplin, izleyiciyi etkileyen sahneleme duygusunu paylaşmış; resimsel anlatım, mimaride mekânsal bir

deneyime dönüşmüştür. Böylece Barok dönemi, resim ve mimarlık arasındaki duygusal etkileşimin en güçlü yaşandığı evre olmuştur.

2.3. Art Nouvea Resim ve Mimari İlişkisi

Art Nouveau, 19. yüzyılın sonlarında Avrupa’da doğan ve doğadan esinlenen zarif çizgiler, kıvrımlı formlar ve bitkisel motiflerle karakterize edilen bir sanat akımıdır. Gombrich’e (2004:536) göre Art Nouveau, “malzemelerin sunduğu olanakları taze bir bakış açısıyla ele almayı” amaçlayan, geçmişin katı biçimsel kalıplarını reddederek sanata yeni bir bütünlük kazandıran bir anlayış olarak doğmuştur. Bu hareket, sanayileşmenin yarattığı tekdüze üretim biçimlerine bir tepki olarak, sanatın hem gündelik yaşama hem de mimariye yeniden dâhil edilmesini savunmuştur 19. yüzyılın sonlarında Avrupa ülkelerinde ortaya çıkan Art Nouveau akımı, kısa sürede küresel ölçekte etkisini göstermiştir. Bu sanat hareketi, yayıldığı her ülkede öncü sanatçılar tarafından benimsenmiş ve yaygınlaştırılmıştır. 19. yüzyılın genel sanat anlayışına damgasını vuran bu akım, özellikle mimarlık başta olmak üzere birçok sanat dalında derin etkiler bırakmıştır (Bozkurtluoğulları, 2012:4). Mimaride bitkisel desenlerin yoğun bir şekilde kullanıldığı bu anlayış, sanat eserlerinin oluşturulmasında belirgin bir rol oynamış ve bu bağlamda resim sanatını derinden etkilemiştir (Görsel 4). Secession hareketinin önde gelen sanatçılarından biri olan Gustav Klimt, eserlerinde Art Nouveau'nun estetik anlayışını Sembolizmi ustalıkla birleştirmiştir (Fırıncı, 2006:138).

Görsel 4. *Gustav Klimt, Öpücük, 1907-1908.*

Kaynak: Gombrich, 2004:537.

Görsel 5. *Victor Horta Merdiven, H tel Tassel, rue Paul Emile Janson, Brüksel, 1893 Art Nouveau  slubunda bir ev.*

Kaynak: Gombrich, 2004:537.

Belçikalı mimar Victor Horta (1861-1947), simetriden kaçınmayı ve Doğu sanatından a ına olduğumuz dolambaçlı eğrilerden ilham almayı Japonya'dan   renmi tir. Ancak, Horta yalnızca bir taklitçi değildi. Bu eğrileri, modern gereksinimlere uygun bir şekilde, demir strüktürlere başarılı bir şekilde entegre etmeyi ba armı tır (Gombrich, 2004:536).

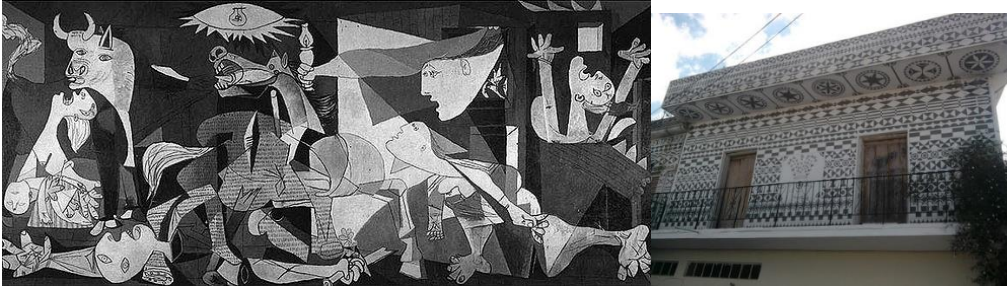
20. yüzyılda, genç mimarlar, mimarlığı “güzel sanat” olarak gören geleneksel anlayışı reddederek, süslemeyi tamamen dı ladılar ve yapılar  yalnızca işlevsel bir perspektiften yakla ılmasını savundular. (Gombrich, 2004:536). Bu anlayış sadeli in, işlevsellik ve detayların ortaya çıkmasının sağlanması ile elde edilmiştir. Modernist mimarlar için yapıların süresi, gereksiz dekoratif unsurlarla değil, kullanılan malzemelerin do allı ı, yapı elemanlarının ve fonksiyonel tasarımın yalınlı ı ile sağlanması  ng r lm  tir.

Art Nouveau, doğadan esinlenen kıvrımlı çizgileriyle hem resim hem mimaride süsleme anlayışını yeniden tanımlamıştır. Resimdeki bitkisel motifler, mimaride cephe düzenlemelerine ve i  mekân tasarımlarına yansımıştır. Her iki sanat dalında da doğa, biçimsel bir kaynak olmanın ötesine geçerek estetik bir ilke hâline gelmiştir. Bu dönem, sanatın endüstriyle birle ti i ilk örneklerden biri olarak disiplinler arası bütünlüğü güçlendirmiştir.

2.4. Kübizm Resim Mimari İlişkisi

Mimarlık ve resim sanatları arasındaki disiplinler arası etkileşim, 1900'l  yılların başında, 21. yüzyıl sanat anlayışının temellerinin atıldığı dönemde şekillenmeye ba lamı tır. Bu etkileşim, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmeler doğrultusunda evrilmi  ve zaman içinde değişim göstermiştir. Kübizm akımının etkisiyle ve Bauhaus ile De Stijl gibi sanatsal hareketlerin katkılarıyla, 21. yüzyılın ba larına kadar s rekli ik kazanmıştır (Antmen, 2009).

Kübizmin, geometrik formlarla olan yakın ilişkisi, mimarlık ve iç mimarlık mesleklerini derinden etkilemiş ve bu etkileşim hem tasarım süreçlerinde hem de uygulama aşamalarında belirgin bir artış göstermiştir. Kübizm akımından etkilenen eserlerde, yalnızca form düzeyinde yapılan alıntılar değil, aynı zamanda renk ve doku benzerlikleri de dikkat çekicidir. Bir sanat eserinden ilham alınarak yapılan tasarımlar, genellikle dikkat çekici, dinamik ve akılda kalıcı olup, izleyenlerde kalıcı etkiler bırakacak şekilde ortaya çıkmaktadır (Doğan, 2016:62). Görsel 6 ve 7’de Pablo Picasso Guernica resminde olduğu gibi siyah beyaz ve geometrik formların mimariye yansıması Yunanistan’ın Pyrgi Köyü evlerinin dış cephe tasarımlarında görülmektedir.

Görsel.6.7. *Picasso, Guernica-1937, Pyrgi Köyü*

Kaynak: <https://yunanadalarirehberi.blogspot.com/2018/01/pyrgi-sakz-chios.html>.

Erişim tarihi: 05.12.2024.

Hollandalı ressam Piet Mondrian, Kübizm’in biçimsel çözümlemelerinden etkilenmiş, ancak bu anlayışı daha ileriye taşıyarak “De Stijl (Yeni Biçimcilik)” akımının öncülerinden biri olmuştur. Mondrian’ın yapıtları, yalnızca mimaride değil, grafik tasarım, tekstil, seramik, mobilya ve endüstriyel tasarım gibi pek çok alanda yeniden yorumlanmıştır. Bu geniş etkiyi Görsel 8, 9 ve 10’da gözlemlemek mümkündür. Mondrian’ın dikey ve yatay çizgilere, temel renklere ve soyut geometrik düzenlere dayalı estetik anlayışı, tasarım dünyasında farklı alanlara ilham vererek modern estetiğin oluşumuna önemli katkılar sağlamıştır.

Görsel 8., 9. ve 10. *Piet Mondrain Gerrit Rietveld Schröder Evi, Rietvelt Koltuğu*

Kaynak: Sayar, vd. 2023:267.

Kübizm, geometrik biçimlerin parçalanarak yeniden düzenlendiği bir sanat anlayışını temsil eder. Bu yaklaşım, mimaride de yüzeylerin modüler ve sade biçimlerde kurgulanmasına öncülük etmiştir. Resim, hacmi iki boyutlu düzlemde yeniden tanımlarken, mimari bu anlayışı üç boyutlu yapısal formlara taşımıştır. Dolayısıyla Kübizm, resim ve mimarlık arasında soyutlama ve yapı kavramı üzerinden ortak bir estetik zemin oluşturmuştur

2.5. Sürrealizm Resim ve Mimari İlişkisi

Sürrealizm, 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan ve bilinçaltının derinliklerini sanata yansıtmayı amaçlayan bir akımdır. Sürrealizm, bilinçaltının keşfine odaklanır ve rasyonel düşüncenin ötesine geçerek hayaller, düşler ve bilinçaltının derinliklerinden ilham alır. Bu bakış açısı mimariye hem gerçeküstü tasarım öğeleri hem de hayal gücünü harekete geçiren mekânsal deneyimler olarak yansır. Bu şekilde ele alındığında, sürrealizmin, modernizme ve bazı postmodernist tepkilere yaptığı katkı, düş, mit, fantezi gibi unsurlara yapılan genelleştirilmiş bir atıfla açıklanabilecek olandan çok daha derin ve karmaşık bir düzeyde şekillenmiştir. Bu katkılar, sanatsal ve düşünsel anlamda çok daha belirleyici ve ilginç bir biçimde gelişmiştir (Vidler, 2014:21). Bu anlayışın etkilerini özellikle dış cephe tasarımlarında görmek mümkündür. Gerçeküstü biçim arayışları, alışılmadık geometrik kurgular, eğrisel cephe hatları ve rasyonel simetriden uzak düzenlemeler, sürrealizmin mimariye yansıyan özgün özellikleri arasında yer alır.

2.5.1. Sürrealizm akımından İlham Alınan Projeler

2.5.1.1. Casa Milà (Antoni Gaudí)

Casa Milà, sürrealizmin mimariye yansımalarından biri olarak değerlendirilebilmektedir. Antoni Gaudí'nin 1906-1912 yılları arasında Barselona'da inşa ettiği bu yapı, dalgalı cepheleri, organik formları ve doğadan ilham alan estetik anlayışıyla mimaride bilinçaltının ve düş gücünün biçimsel karşılığını sunmaktadır. Yapının dış cephesinde görülen düzensiz hatlar, kıvrımlı taş yüzeyler ve asimetrik balkon düzenlemeleri, geleneksel simetri anlayışına meydan okumaktadır (Görsel 11-12).

Görsel 11 ve 12. *İspanya'nın Barselona kentinde mimar Antoni Gaudí tarafından tasarlanan ev.*

Kaynak: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Casa_Mila_by_Antoni_Gaudi.jpg. Erişim tarihi: 09.12.2024.

Gaudí, doğadan aldığı biçimleri mimari strüktürlere dönüştürerek, yapının bir canlı organizma gibi algılanmasını sağlamıştır. Bu yönüyle Casa Milà, yalnızca bir konut binası değil, aynı zamanda doğa, sanat ve mimarinin bütünleştiği bir sembol hâline gelmiştir. Gaudí'nin bu yaklaşımı, mimariyi işlevsel bir yapı olmanın ötesine taşıyarak onu sanatsal bir ifade biçimi hâline getirmiştir.

Yapının dalgalı cephe düzeni, bilinçaltının özgür çağrışımlarını hatırlatan bir ritim oluşturmakta; doğada rastlanan biçimsel düzensizlikleri estetik bir ilkeye dönüştürmektedir. Bu yönüyle Casa Milà, sürrealizmin düşsel ve sezgisel yaklaşımıyla paralellik göstermekte ve rasyonel mimari kurallara karşı bir alternatif ifade biçimi sunmaktadır. Gombrich'e (2004:536) göre, bu tür yapılar modern dönemde sanatın doğa ve bilinçaltı ile yeniden bütünleşmesinin bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak Casa Milà, mimaride hayal gücünün somutlaşmış biçimi olarak nitelendirilebilmektedir. Gaudí, doğanın organik formlarını yapısal öğelere dönüştürerek, sürrealizmin özündeki “gerçeküstü” arayışı mimari bir dile dönüştürmüştür. Bu durum, modern mimarinin duygusal ve sezgisel yönünün ön plana çıkmasına katkı sağlamaktadır.

2.5.1.2. Surrealist Gardens (Salvador Dalí ve Edward James)

İngiltere ve İspanya'daki bu bahçeler, sürrealizmin mekânsal bir ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır. ArchDaily'de (Haziran 2016) aktarılanlara göre, 20. yüzyılın en eksantrik ve ilginç sürrealist sanat koleksiyoncularından biri olan Edward James, 1940'ların sonunda Meksika'nın Xilitla kentine geldi. İngiliz yazar, “Las Pozas (The Wells)” manzarasının ihtişamına kapıldı ve burada dünyada eşi benzeri olmayan benzersiz bir heykelsi alan içeren fantastik bir ev yarattı. 1947 ile 1949 yılları arasında inşa edilen bu alan, “Cennet Bahçesi” olarak adlandırılmıştır.

Bu bahçe, doğa ve mimariyi birbirine karıştıran, gerçek ile düş arasındaki sınırları ortadan kaldıran bir mekân kurgusuna sahiptir. Sarmal merdivenler, hiçbir yere ulaşmayan köprüler, havada asılıymış gibi duran kemerler ve bitki örtüsüyle bütünleşen beton heykeller, sürrealizmin bilinçaltına, düşlere ve sezgisel özgürlüğe dayanan estetik anlayışını yansıtmaktadır (Görsel 13). James'in “Las Pozas”ı, izleyiciye rasyonel mimari düzenin ötesinde, sezgisel ve duygusal bir mekân deneyimi sunarak sürrealizmin özünü fiziksel biçimde görünür kılmaktadır.

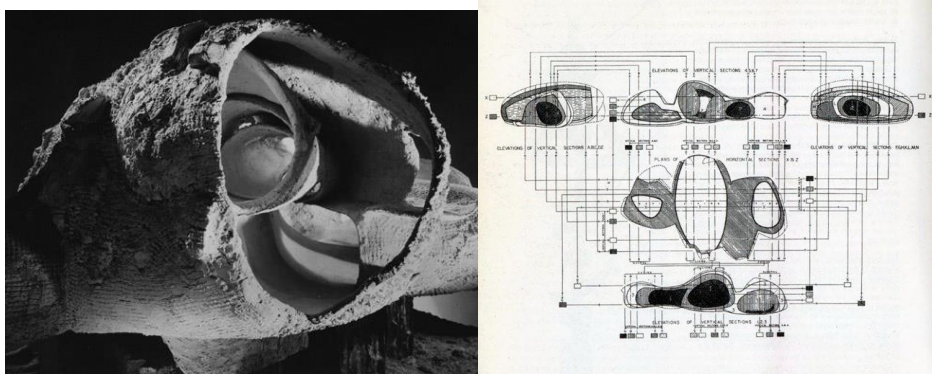
Görsel 13. *Edward James'in Meksika Ormanı'ndaki Sürrealist Bahçesi*

Kaynak: https://www.archdaily.com/790389/inside-las-pozas-edward-james-surrealist-garden-in-the-mexican-jungle?ad_source=search_ Erişim tarihi: 02.01.2025.

Bu yönüyle “Cennet Bahçesi”, yalnızca bir peyzaj düzenlemesi değil, aynı zamanda sürrealist düşüncenin üç boyutlu bir manifestosu olarak değerlendirilebilmektedir. Gerçek ile hayalin, doğa ile insan yapısının, düzen ile kaosu bir arada var olduğu bu mekân, sürrealist sanatın mimariye yansıyan en çarpıcı örneklerinden biri olarak kabul edilmektedir.

2.5.1.3. The Endless House (Frederick Kiesler)

The Endless House hem gerçeküstü hem de deneysel bir tasarım örneği olarak değerlendirilebilmektedir. Kiesler’in “sonsuzluk” kavramını mimari bir metafora dönüştürdüğü bu tasarım, mekânsal süreklilik, organik biçimler ve akışkan yüzeyler aracılığıyla rasyonel mimari anlayışa meydan okumaktadır. Görsel 14’te de görüldüğü gibi, sanatçının el çizimlerinde yapı, klasik plan anlayışından uzak, duvar-tavan-zemin sınırlarını ortadan kaldıran bütüncül bir “yaşam kabuğu” biçiminde kurgulanmıştır.

Görsel 14. *Frederick Kiesler, Sonsuz Ev, çalışması ve çizimi 1959*

Kaynak: Vidler, 2014:21.

Bu tasarım, sürrealizmin bilinçaltı, düş ve özgür biçim arayışlarını mekân ölçeğine taşıyarak izleyiciye sezgisel bir deneyim sunmaktadır. Kiesler’in “correalism” kavramı doğrultusunda, insan–nesne–

mekân ilişkilerinin kesintisiz etkileşimi vurgulanmaktadır. Bu bağlamda *The Endless House*, yalnızca bir mimari proje değil, sürrealizmin mekânsal düşünceye dönüşmüş biçimi olarak yorumlanabilmektedir.

Bu bağlamda, Sürrealizm, bilinçaltının ve düş dünyasının sanatsal temsiline dayanır. Bu anlayış, mimaride de organik ve kural dışı biçimlerin kullanılmasına yol açmıştır. Resimdeki rüya benzeri atmosfer, mimaride mekânsal deneyimlere dönüşmüş; her iki disiplin de rasyonel formlardan uzaklaşarak sezgisel ve duygusal bir ifade dili geliştirmiştir. Böylece Sürrealizm, mimariyi düşünsel bir sanat alanı hâline getirmiştir.

2.6. Popart Resim ve Mimari İlişkisi

Pop Art, 20. yüzyılın ortalarında Amerika ve İngiltere'de paralel bir şekilde gelişen ve birbirlerinden bağımsız olarak ortaya çıkan bir sanat akımıdır (Akgün vd., 2020:18). Sanatın her döneminde olduğu gibi pop art akımı da mimariyi etkilemiştir. Post modern mimarlık, ironiyi seven yaklaşımına ek olarak popüler kültür öğelerini de içine almış ve geleneksel tasarım unsurlarını alışılmadık bir biçimde kullanmıştır. Örneğin, Renzo Piano tarafından tasarlanan Centre Pompidou binasında, ana sirkülasyon alanlarının ve tesisatların binanın dış yüzeyine taşınması, her bir tesisatın farklı renklerde olması, Pop Art etkilerini yansıtan belirgin bir özelliktir (Akgün vd., 2020:20).

Görsel 15. *Centre Pompidou'nun girişi ve tesisatının bulunduğu arka cephesi*

Kaynak: <https://mimarobot.com/haber/wiki/centre-pompidou-beaubourg/>, Erişim tarihi: 02.01.2025.

Canlı renkleri kullanması ve 3D modelleme tekniklerinin kullanımı, eğlenceli ve tuhaf bir atmosferle mimari görselleştirmeyi vurgulayan Amerikalı mimar Robert Venturi de pop art mimaride inceleyebiliriz (Görsel 16).

Görsel 16. *Venturi'nin mimari tasarımları.*

Kaynak: <https://midlibrary.io/styles/robert-venturi>, Erişim tarihi 02.01.2025.

Pop Art, gündelik yaşamı ve popüler kültürü sanatın merkezine taşımıştır. Resimdeki parlak renkler, grafiksel yüzeyler ve tipografik öğeler, mimaride malzeme ve cephe tasarımlarına yansımıştır. Bu dönemde her iki alan da tüketim kültürünü eleştirel ve ironik biçimde yansıtmıştır. Pop Art, resim ve mimarlıkta estetikle mizahın birleştiği, izleyiciyle doğrudan iletişim kuran bir dönem olmuştur.

2.7. Postmodern Sanat, Resim ve Mimari İlişkisi

Postmodernizm, 20. yüzyılın son çeyreğinde modernizme karşı bir tepki olarak ortaya çıkan bir akımı simgelemektedir ve kelime anlamı itibarıyla de “modern sonrası” anlamını taşımaktadır (Özdem vd., 2013:138). Postmodern mimari anlayışına göre, modern mimarlar birer sanat eseri niteliğinde planlar üretmişlerdir. Ancak kent olgusu başlı başına bir sanat eseri olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda sanatçı ve mimar, biçimsel kurgularında toplumsal beğenilere, kültürel göndermelere ve tarihsel ironilere yer vererek, estetik özgürlüğü çoğul bir yaklaşımla yeniden yorumlamaktadır. Sanat ile mimarlık arasındaki etkileşim, postmodern dönemde özellikle yüzey estetiği, simgesel anlatım ve kolaj yaklaşımı üzerinden güçlü biçimde hissedilmektedir.

Resim sanatında David Hockney ve Robert Rauschenberg gibi sanatçılar, modernist sınırları reddederek gündelik yaşamın fragmanlarını ve medya imgelerini resim yüzeyine taşımışlardır. Bu parçalı, ironik ve çok katmanlı anlatım dili, mimaride Michael Graves, Frank Gehry ve Ricardo Bofill gibi mimarların yapılarında karşılık bulmuştur. Postmodern mimaride cepheler, tıpkı resim yüzeyleri gibi, renk, biçim ve tarihsel göndermelerle zenginleştirilmiş; dekoratif unsurlar, sembolik anlatımlar ve görsel ironi önemli bir ifade aracı hâline gelmiştir.

Tokyo’da Kengo Kuma & Ortakları adlı mimarlık ofisini kuran Kengo Kuma’nın, “M2 Binası” isimli ilk büyük projesi, ilginç bir şekilde, kitaplarında sert bir şekilde eleştirdiği postmodernizm akımının bir örneği olarak görülmektedir. Kuma, bu projede postmodernist estetik anlayışına karşı durarak, modernizmin ve geleneksel mimarinin izlerini taşıyan bir yaklaşım benimsemiştir. Görsel 17’de de görüldüğü üzere, M2 Binası, yapıların fonksiyonel ve estetik değerlerini ön planda tutarken, aynı zamanda postmodernizme dair eleştirilerini mimari dil aracılığıyla ifade etmiştir (GZT Arkitekt, 2025).

Görsel 17. Kengo Kuma, M2 Binası, Tokyo, Japonya 1995

Kaynak: <https://www.gzt.com/arkitekt/dogal-malzeme-ile-sadeligi-birlestiren-isim-kengo-kuma-3561922>,
Erişim tarihi: 05.01.2025.

Bu açıdan postmodernizm, resim ve mimariyi yalnızca biçimsel düzeyde değil, anlamsal ve kültürel düzeyde de buluşturmuştur. Her iki sanat dalında da ironi, çoklu perspektif, eklektik biçim anlayışı ve geçmişle kurulan bilinçli diyalog, dönemin karakteristik özellikleri olarak öne çıkmaktadır. Bu dönemde mimari yüzey, tıpkı bir tuval gibi kavramsal bir ifade alanına dönüşmüştür; resimsel anlatım, mimari biçim dilinin ayrılmaz bir parçası hâline gelmiştir. Böylece postmodern sanat ve mimari, izleyiciyi yalnızca estetik bir deneyime değil, aynı zamanda düşünsel ve kültürel bir sorgulamaya davet etmektedir.

Postmodern dönem, biçimsel çeşitlilik ve tarihsel göndermelerin öne çıktığı bir çağdır. Resim, farklı dönemlere ait üslupları bir araya getirirken; mimari, geçmişin estetik öğelerini modern malzemelerle yeniden yorumlamıştır. Her iki disiplin de mutlak estetik kuralları reddederek çoğulcu bir ifade biçimini benimsemiştir. Böylece Postmodernizm, resim ve mimarlık ilişkisini özgürleştirerek, çok katmanlı bir kültürel anlatı alanı hâline getirmiştir.

Sonuç

Resim sanatı ile mimarlık, insanlık tarihinin en eski dönemlerinden itibaren birbirini tamamlayan iki temel sanat alanı olarak varlık göstermiştir. Her iki disiplin de biçim, oran, denge, kompozisyon ve mekân kavramları üzerinden insanın estetik algısını biçimlendirmiştir. Yapılan karşılaştırmalı inceleme sonucunda, resim ve mimarlık arasındaki etkileşimin yalnızca biçimsel değil, aynı zamanda kültürel, duygusal ve düşünsel temellere dayandığı görülmüştür.

Rönesans döneminde insan merkezli estetik anlayış, resim ve mimaride ortak bir perspektif duygusunu ortaya çıkarmıştır. Barok dönemde duygusal yoğunluk ve hareket, her iki alanda dramatik bir anlatım biçimine dönüşmüştür. Art Nouveau, doğadan aldığı motiflerle resim ve mimaride organik bir süsleme anlayışı geliştirmiştir. Kübizm, geometrik soyutlama yoluyla mimarinin biçimsel yapısını dönüştürmüştür; Sürrealizm, bilinçaltı ve düş imgelerini hem sanatsal hem mekânsal düzleme taşımıştır. Pop Art,

modern toplumun görsel kültürünü sanatla birleştirirken; Postmodern dönem, bu ilişkiye çok katmanlı, özgür ve eleştirel bir yaklaşım kazandırmıştır.

Araştırmanın genel bulguları, resim ve mimarlık arasındaki etkileşimin tarih boyunca değişen estetik anlayışlara rağmen sürekli bir devamlılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Her dönem, kendi toplumsal ve kültürel koşulları içinde farklı bir birliktelik yaratmış; sanatçılar ve mimarlar, aynı estetik değerleri farklı malzemeler ve biçimlerle yorumlamıştır. Bu durum, sanatın evrensel yapısını ve disiplinler arası bütünlüğünü güçlendirmiştir.

Sonuç olarak, resim sanatı ve mimarlık arasındaki ilişki, yalnızca geçmiş dönemlerin estetik mirasıyla sınırlı kalmamakta; çağdaş sanatta da yenilikçi ifade biçimlerinin temelini oluşturmaktadır. Bu çalışma, iki disiplinin tarihsel süreç boyunca birbirini nasıl beslediğini göstererek, sanat eğitimi ve estetik anlayışa disiplinler arası bir bakış kazandırmayı amaçlamaktadır.

Kaynakça

- Akgün, S., Sönmez, E. ve Beşir, Ş. E. (2020). Söylemler üzerinden Pop Art dönemi mobilyalarının incelenmesi. *Fine Arts*, 15(1), 17-31. <https://doi.org/10.12739/NWSA.2020.15.1.D0249>
- Aksu, A. ve Ghanian, T. (2019, August). Çağdaş sanatta değişimlerin mimaride yansıması. *In SETSCI-Conference Proceedings* (Vol. 7, pp. 183–187). SETSCI.
- Al Şensoy, S. ve Işık, B. Ö. (2018). Mimarlık ve ressamlık arakesitindeki bir sanatçı: Hundertwasser. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 8(2), 76-94. <https://doi.org/10.20488/sanattasarim.529257>
- Antmen, A. (2009). *20. yy. Batı sanatında akımlar. İstanbul: Sel Yayıncılık.*
- Delaqua, V. (2016, Haziran 29). *Inside Las Pozas, Edward James' Surrealist Garden in the Mexican Jungle* (M. Valletta, Çev.). https://www.archdaily.com/790389/inside-las-pozas-edward-james-surrealist-garden-in-the-mexican-jungle?ad_source=search, (02.01.2025).
- Bozkurtoğulları, Y. (2012). *19. ve 20. yüzyıl İstanbul Art Nouveau mimarisi ve kullanılan seramikler* [Yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü İç Mimarlık Anabilim Dalı
- Commons. *Casa Milà by Antoni Gaudí*. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Casa_Mila_by_Antoni_Gaudi.jpg, (09.12.2024).
- Doğan, R. K. (2016). Resim ve mekân arasındaki ilişki: İlham veren projeler. *Online Journal of Art & Design*, 4(2). 48-65.
- Fırıncı, M. ve Zencirci, D. E. (2006). Gustav Klimt ve “Beethoven Friz”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 137–144.
- Gombrich, E. H. (2004). *Sanatın öyküsü* (E. Erduran & Ö. Erduran, Çev., 4. bs.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Güzel, M. (2019). *Barok tavan resimlerinin mimari üzerine etkisi* [Yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- GZT Arkitekt. *Kengo Kuma – Doğal malzeme ile sadeliği birleştiren isim*. <https://www.gzt.com/arkitekt/dogal-malzeme-ile-sadeligi-birlestiren-isim-kengo-kuma-3561922>, (05.01.2025).

- Kayaalp, F. ve Kavukcu, A. (2024). Sanat ve tasarım ilişkisi bağlamında resim sanatında mimari çözümler. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 14(1), 245-260.
<https://doi.org/10.32547/artvision.1473824>
- Midlibrary. *Robert Venturi architectural styles*. <https://midlibrary.io/styles/robert-venturi>, (02.01.2025).
- Mimarobot. *Centre Pompidou Beaubourg*. <https://mimarobot.com/haber/wiki/centre-pompidou-beaubourg/>, (02.01.2025).
- Musei Vaticani. *Sistine Şapeli tarihi*.
<https://www.museivaticani.va/content/museivaticani/it/collezioni/musei/cappella-sistina/storia-cappella-sistina.html>, (03.11.2024).
- Öndin, N. (2021). Rönesans ve eğitim. *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(23), 444-451.
- Özdem, Ö. O. ve Geçit, E. (2013). Postmodern sanat akımları ve reklamlara yansımaları. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 36, 152-175.
- Sayar, G., Bahtiyar, T. B. ve Güner, M. (2023). Mondrian'ın sanat anlayışının mimarlık disiplini üzerindeki yansımaları. *Konya Sanat*, 6, 258-271. <https://doi.org/10.51118/konsan.2023.36>
- Sönmez, H. (2018). Mimar ressamlarımız: Cihat Burak, Nuri Abaş, Ruzin Gerçin, Erol Akyavaş. *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri*, 4(6), 311-319.
<https://doi.org/10.51118/konsan.2023.36>
- Ülger, N. (2024). Gotik, Rönesans ve Barok dönem resim sanatının heykel ve mimari disiplinleriyle etkileşimi. *Akademik Sanat ve Estetik Dergisi*, 12(1), 120-138.
- Vidler, A. (2014). Sürrealist mimarlık kuramları, fantezi ve tekinsiz (R. Akman, Çev.). *e-Skop, Skopbülten*, (6), 21. <https://e-skop.com/skopdergi/surrealist-mimarlik-kuramlari-fantezi-ve-tekinsiz/1963>, (03.11.2025).
- Yunan Adaları Rehberi. *Pyrgi Köyü evleri*. <https://yunanadalarirehberi.blogspot.com/2018/01/pyrgi-sakz-chios.html>Wikimedia, (05.12.2024).